

Atributi i njihova značenja

Rišner, Vlasta

Source / Izvornik: **Filologija, 2007, 253 - 269**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:914861>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-22**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

dabar
DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Vlasta Rišner
Filozofski fakultet
L. Jägera 9, HR-31000 Osijek
vlasta.risner@os.t-com.hr

ATRIBUTI I NJIHOVA ZNAČENJA

U radu se uspoređuje značenje i uporaba pojmova *sintagma*, *atribucija*, *sročni* i *nesročni atribut* te *kvalitativni genitiv*, *genitiv svojstva*, *genitiv kakvoće*, *genitiv oznake* te *genitiv karakteristične pojedinosti* u hrvatskih i srpskih jezikoslovaca. Opisuje se i odnos značenja i uporabe pojmova *kvalitativni instrumental* i *instrumental karakteristične pojedinosti*.

1. Sintagma i njezini dijelovi

1.1. Nazivi u hrvatskom jezikoslovlju

Riječ *sintagma* kao naziv za vezu najmanje dviju punoznačnih riječi ne upotrebljavaju svi hrvatski jezikoslovci koji takvu vezu opisuju, pa ni svi hrvatski gramatičari. Isto tako, svi oni gramatičari koji upotrebljavaju riječ *sintagma* ne definiraju dijelove sintagme. Primjerice, u *Hrvatskoj se gramatici*, u poglavlju Gramatičko ustrojstvo rečenice, govori o »otvaranju mjesta i uvrštavanju«
prijedložne i padežne sintagme. Pri tom se navedene vrste sintagma opimjeruju, ali se dijelovi sintagme ne imenuju i nisu predmetom opisa.

Gramatičke veze među sastavnicama spojeva riječi opisuje Ivo Pranjković u udžbeniku za treći razred gimnazije *Hrvatski jezik 3* (1998.) govoreći o sročnosti i upravljanju (koje može biti jako i slabo). Pri tom dijelove sintagme naziva *glavnom* i *zavisnom sastavnicom*. Sročne atribute (koji su zavisni dijelovi/sastavnice odredbenih sintagma) naziva i *odrednicama*, a imenice kao glavne dijelove/sastavnice takvih (odredbenih) sintagma naziva i *odrednicama*.

U *Gramatici hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta* (2005.) isti autor, Ivo Pranjković, uz Josipa Silića, govori o *sintagmemima* i *sintagma-ma*, ovisno o tome potvrđuje li se određena jedinica u tekstu ili ne. Taj je

pristup različit od svih postojećih jer se u opisu razlikuju sintagmami kao osnovni (polazišni) oblici (npr. s imenicom u nominativu jednine i glagolom u infinitivu) od sintagma kao jedinica potvrđenih u tekstu, tj. uvrštenih u rečenicu (Silić—Pranjkić 2005:261–262).

Dijelovi sintagmema u spomenutoj se gramatici nazivaju *tagmami*, a definiraju kao »samoznačne riječi i/ili oblici«. Nadređeni je tagmem *glavni* ili *jezgreni*, a podređeni *zavisni*.

Kao dijelovi se sintagme nazivi *glavna* i *zavisna imenica* rabe i u tekstu »Upotreba i značenje padeža bez prijedloga u suvremenom ruskom i hrvatskom književnom jeziku« Antice Menac (1989).¹

1.2. Nazivi u srpskom jezikoslovlju

Srpski su jezikoslovci pojam sintagme upotrebljavali znatno češće nego hrvatski. Mihajlo Stevanović opisivao je i vrste sintagma te prema odnosu njihovih dijelova sintagme podijelio na *zavisne* (*determinativne*) i *nezavisne* (*usporodne* — »*naporedne*« ili *kopulativne*). Od Stevanovića su se u srpsko jezikoslovlje proširili nazivi *glavnoga* (ili *upravnog*) i *zavisnog člana*, pa ih, među ostalima, rabi i Darinka Gortan-Premk u monografiji o akuzativu (1971).

U hrvatskom se jezikoslovlju, kao što je navedeno, umjesto riječi *član* rabi *dio* ili *sastavnica*.

1.3. Nazivi u Miloša Kovačevića

Miloš Kovačević, opisujući značenja nesročnih atributa u radu »Nekoliko značenja padežnih atributa«, objavljenu 1983. godine u časopisu *Jezik*, govori o *centralnoj* i *zavisnoj poziciji sintagme*. Nekoliko godina poslije (1987.), govori o *determinantu* i *determinatu*. Uz naziv *determinant* rabi i nazive *odredbenica*, *podređeni član*, a uz *determinat* — *određenica*, *nadređeni član*.

2. Prijedložni izraz, prijedložna fraza, konektori

U hrvatskoj se jezikoslovnoj literaturi raspravlja i o ustaljenim vezama prijedloga s riječima koje slijede, a najčešće su atribuirane. Takvi su prijedložni izrazi u znatnoj mjeri gramatikalizirani te se u radovima nekih jezikoslovaca nazivom razlikuju od ostalih prijedložnih izraza.

2.1. Ovisno o razinama opisa, Vanja Švačko razlikuje prijedložni izraz i prijedložnu frazu. Prema njezinu opisu prijedložni izraz podrazu-

¹ Iako opisuju značenja prijedložnih i besprijedložnih izraza, neki jezikoslovci u svojim radovima ne spominju nazive dijelova sintagma. Tako je tekstu Vladimira Anića »Prijedložno-padežne sintagme s pridjevskim značenjem« (1977.).

mijeva »vezu prijedloga i padežne riječi bez obzira na njezina funkcionalna svojstva«, dok je naziv prijedložna fraza (konstrukcija) »u onim teorijama čija je glavna orijentacija opis riječi na temelju njihovih sintaktičkih zavisnosti i sposobnosti da ulaze u odnose s drugim jezičnim jedinicama, pretpostavljaao gramatikalizirani spoj s dominantno (nad)rečeničnom funkcijom.« (Švačko 1993:354).

Prema stupnju gramatikaliziranosti imenica koje slijede za prijedlogom, autorica prijedložne izraze dijeli u dvije osnovne skupine, ovisno o tome jesu li djelomično ili potpuno izgubile predmetnost kao kategorijsko obilježje vrste riječi – jesu li postale gramatikalizirane u manjoj ili većoj mjeri.

U prvaj su skupini prijedložni izrazi čija se rečenična uloga može mijenjati dodavanjem riječi u atributnoj ulozi (npr. *u vidu* _G, *pod utjecajem* _G – *u nekom drugom vidu*, *pod europskim utjecajem*), dok drugu skupinu čine okamenjeni prijedložni izrazi »koji su sasvim izgubili primarna leksička svojstva.« (Švačko 1993:356). Ti se prijedložni izrazi dalje dijele prema broju članova na dvočlane ili jednostavne (*u znak* _G, *u prilog* _{G/D}, *u tijeku* _G) i tročlane ili složene (*u skladu sa* _V, *u suprotnosti sa* _I).

Prema riječima Vanje Švačko, na rečeničnoj se razini spomenuti prijedložni izrazi mogu upotrijebiti kao prijedložne fraze, ali mogu biti i dijelovi prijedložnih fraza.

2.2. Srpski jezikoslovac Ljubomir Popović ustaljene i gramatikalizirane veze riječi s imenicama široka i ispražnjena značenja naziva *prijedložnim izrazima*², razlikujući prijedloge i prijedložne izraze u prijedložnoj ulozi. Sve češći i raznolikiji prijedložni izrazi u ulozi pravih prijedloga prema Popovićevu su mišljenju rezultat intelektualizacije jezika.

Lj. Popović, kao i V. Švačko u spomenutom tekstu, opisuje češću uporabu ustaljenih prijedložnih izraza u znanstvenom, administrativnom i publicističkom stilu te govori o njihovoj specijaliziranosti i odnosu prema pravim prijedlozima i padežima bez prijedloga: neki su padežni izrazi bez prijedloga značenjski jednakovrijedni prijedložnim izrazima (*pomoću* + G zamjenjivo je instrumentalom), a mnogi pravi prijedlozi postaju dijelovima prijedložnih izraza (*s obzirom na*, *u skladu s(a)*).

2.3. Izraz *prijedložna fraza* u srpskom jezikoslovlju upotrebljavaju Pavica Mrazović i Zora Vukadinović, autorice *Gramatike srpskohrvatskog jezika za strance*. Prijedložnim frazama one smatraju ustaljenu vezu prijedloga i imenice, kojoj može, ali ne mora, biti dodan još jedan prijedlog. Autorice donose popis prijedložnih fraza, koje su na funkcionalnoj ra-

² Lj. Popović govori o »predložkim izrazima« (1966).

zini jednake jednočlanim prijedlozima. Popis potvrđuje da su značenja imenica u takvim prijedložnim frazama zbog česte uporabe izbljedita (*obzir, uzor, trajanje, područje, račun, pretpostavka* – bez obzira na_{akr}, po uzoru na_{akr}, u trajanju od_{genr}, na području_{genr}, na račun_{genr}, pod pretpostavkom_{genr}; Mrazović–Vukadinović 1990:339–340), a spomenute prijedložne fraze ne pripadaju svim funkcionalnim stilovima podjednako – česte su u publicističkom i administrativnom, a rijetke u književnoumjetničkom stilu.

2.4. Ustaljene izraze u hrvatskom jezikoslovlju prije V. Švačko spominju mnogi jezikoslovci, i to na nekoliko razina: na sintaktičkoj se razini izdvaja opis Radoslava Katičića u *Sintaksi hrvatskoga književnog jezika* i Marije Znika u knjizi *Odnos atribucije i predikacije*. Oboje autora pišu o sintaktičkoj i semantičkoj obveznosti atributa te spomenute padežne izraze opisuju kao izraze sa semantički obveznim atributima: »tek atribut izriče ono što je govorniku ili piscu najbitnije, pa takav atribut semantički nije usputna nego bitna odredba svoje imenice i s njom u takvu izrazu tvori nerazdvojnu značensku cjelinu« (Katičić 1986:416).

Uz besprijedložne padežne izraze, Katičić opisuje i prijedložne izraze sa semantički obveznim atributom, upotrebljavajući izraz *prijedložna fraza*: »Atribut je semantički obvezatan, dakako, i u onim slučajevima kad zajedno s imenicom tvori frazu, kojoj je čitavo značenje posebno utvrđeno i često preneseno:« *Sad je župa opet u našim rukama* (Božić, Kurlani, 30), *U svakom slučaju nisam mislio da ste tako uporni* (Prica, Svijet viđen na kraju, 169) (Katičić 1986:416).

Marija Znika, opisujući preobliku atribucije, govori o sintaktički i semantički obveznim atributima u *djelomično stalnim prijedložnim izrazima*, koje također naziva *frazama* i definira ih »kao ustaljene sintaktičke konstrukcije za čije popunjavanje nisu obavezne uvijek iste i samo neke određene riječi. (...) Fraze su dakle vrsta obrasca. Možemo ih prikazati formulom a+b+c (npr. fraza *na takav način*). U njima su neki elementi uvijek isti (ovdje a i c), a neki se mogu izmjenjivati (ovdje b).« (Znika 1988:76).

2.5. Spomenuti se ustaljeni prijedložni izrazi spominju i na drugim razinama – tekstnoj, osobito u radovima Josipa Silića i Mirne Velčić, i stilističkoj – također u tekstovima Josipa Silića, koji opisuje prijedložne izraze uobičajene za određeni funkcionalni stil. Pri tom izdvaja česte izraze osobito agresivna administrativnoga stila.³

³ Ustaljene je prijedložne izraze kao obilježja različitih funkcionalnih stilova opisao Josip Silić u nekoliko radova. Svaki se od tih radova bavi jezičnim obilježjima jednoga od stilova: administrativnoga, književnoumjetničkoga, znanstvenoga, novinarskog i razgovornog stila. Profesor Silić i u intervjuu *Jutarnjem listu* upozorava upravo na širenje prijedložnih izraza s imenicama široka i ispražnjena značenja, ali i nekih drugotnih, neiskonskih prijedloga, govoreći: »Recimo: mjesto »u području znanosti« reći ćemo »u znanosti«, mjesto »tijekom vremena« – »s vreme-

U radovima se Mirne Velčić i Josipa Silića prijedložni izrazi opisuju na nadrećeničnoj razini te se o njima govori kao o signalima kontekstualne uključenosti – konektorima – ili o dijelovima konektora. Sintagma se prijedložni izraz u knjizi Josipa Silića *Od rečenice do teksta* ne rabi, a neki se prijedlozi opisuju unutar leksičko-gramatičkih i leksičkih konektora. Među konektore se smještaju primjerice prijedložni izrazi koje čine prijedlozi *usprkos, zbog, radi, uz(a), prema* ispred pokaznih zamjenica drugoga stupnja deiksije: *uspkos tome/tomu, zbog toga, radi toga, uz(a) (sve) to, prema tomu...*

J. Silić pokazuje i da, osim zamjenica, u konektorima iza prijedloga mogu slijediti imenice, i to uglavnom široka i ispražnjena značenja; npr. *pod tim uvjetom* određuje se kao leksički, i to kondicionalni konektor. Leksički su i ostali konektori koji slijede, ali pripadaju različitim podvrstama: *na taj način* – modalnim, *s jedne strane* – konfrontativnim, a *pod tim uvjetom* – kondicionalnim konektorima. (Silić 1984:110–111).

Mirna Velčić, razvrstavajući konektore prema stupnju gramatikaliziranosti i leksikaliziranosti, govori o pet kategorija konektora. Ustaljeni su prijedložni izrazi (u nekih jezikoslovaca prijedložne fraze) *u prvom redu, s jedne strane, na primjer, bez obzira na to* i slični u knjizi M. Velčić *Uvod u lingvistiku teksta* (1987.) među frazeologiziranim konektorima, dok se neki prijedlozi u vezi s pokaznim zamjenicama drugoga stupnja deiksije svrstavaju među priložne konektore (primjerice *prema tome* i *zbog toga što*).

2.6. S gledišta kognitivne lingvistike prijedloge opisuje Ljiljana Šarić, koja kreće od njihova prototipna značenja k proširenjima tih značenja. Takav je opis usmjeren na prijedloge kao nositelje značenja⁴ i ne pretpostavlja potrebu opisa i definiranja riječi koje prijedlogu u sintagmi prethode i slijede.

3. Atribucija, sročni i nesročni atributi

3.1. Kvalitativni genitiv / genitiv svojstva / genitiv kakvoće, genitiv karakteristične pojedinosti u suvremenih hrvatskih jezikoslovaca

U daljem će tekstu biti uspoređeni nazivi i značenja prijedložnih i besprijedložnih padežnih izraza koji se kao zavisni dijelovi sintagma u

nom«, mjesto »putem novina« (»Vijesti se šire putem novina« – »novinama« > »putem novina«) – »novinama«.

⁴ U članku »Metaforična značenja prostornih prijedloga« Ljiljana Šarić kaže: »Na primjeru različitih geometrijskih odnosa koje naznačuje prijedlog *na* može se vidjeti da se u uporabi određenoga prijedloga njegova prototipna značenja mogu proširiti na drukčiji odnos koji je povezan s osnovnim odnosom koji prijedlog označuje i motiviran njime.« (1998: 82).

atributnoj ulozi rabe u hrvatskom jezikoslovlju. Riječ je o genitivnim padežnim izrazima bez prijedloga koji se u literaturi najčešće nazivaju kvalitativnim genitivom, genitivom kakvoće i genitivom svojstva, ali se istražuje i njihov značenjski i nazivoslovni odnos prema genitivu karakteristične pojedinosti, kvalitativnom instrumentalu i instrumentalu karakteristične pojedinosti te ostalim sličnim nazivima i značenjima.

Ti se nazivi i značenja opisuju i u odnosu prema srpskoj jezikoslovnoj literaturi.

Kako se spomenuti padežni izrazi najčešće rabe u atributnoj ulozi, započinje se s opisom atribucije te odnosa sročnih i nesročnih atributa.

3.1.1. Suvremeni se hrvatski jezikoslovci slažu oko određenja atributa kao rečeničnog člana koji je rečenični dodatak – nije dio osnovnoga rečeničnog ustrojstva, nego nastaje preoblikom (Znika 1987, 1988, Katičić 1986). No, razlike se javljaju već pri definiranju atributa kao sročnih i nesročnih, gdje se presudnim smatra kriterij od kojega se kreće, a koji je morfološki ili sintaktički.

Marija Znika u radu »Jedan pogled na sročne i nesročne attribute« (1987) te u spomenutoj monografiji o odnosu atribucije i predikacije (1988) smatra da je sve što se uvrštava kao atribut nužno sročno s imenicom koja mu otvara mjesto u rečeničnom ustrojstvu. Prema tomu, na sintaktičkoj razini nema nesročnih atributa. Postoje samo riječi u atributnoj ulozi koje ne pripadaju pridjevima te nemaju odgovarajućih gramatičkih morfema kojima bi formalno pokazale slaganje s imenicom. Stoga se može govoriti o dvjema vrstama »usklađivanja gramatičkih morfema« (Znika 1988:52–53); potpuno morfološki očiglednom usklađivanju (kod pridjevnih riječi; pridjeva, brojeva i zamjenica, koje prethode imenici) i o usklađivanju bez morfološke očiglednosti (kod prijedložnih i padežnih izraza koji slijede imenicu te kod priloga uvrštenih u atributnoj ulozi: *kuća zdesna*).

Radoslav Katičić, govoreći o preoblici atribucije, izrijekom ne spominje sročne i nesročne attribute, iako piše o sročnosti/nesročnosti opisujući pridjevske i imeničke attribute i prijedložni izraz kao atribut.

Razvrstavajući attribute prema značenju, Katičić opisuje i *genitiv svojstva* ili *genitivus qualitatis*⁵ uz koji je atribut obvezan.

3.1.2. Autori *Gramatike hrvatskoga jezika* Stjepko Težak i Stjepan Babić ne opisuju razliku između sročnih i nesročnih atributa, dok se u *Hrvatskoj gramatici* pridjevi dijele jednako kao u Katičićevoj *Sintaksi*: na pridjevske i imeničke. Među pridjevskim se atributima koji su sintaktički obvezni

⁵ U svojoj *Sintaksi za školu* genitiv svojstva gotovo stoljeće prije Radoslava Katičića (1881.) naziva *genitivus qualitatis* Mirko Divković. Više o tom bit će riječi u ovom radu u odjeljku 3.2.2.

također opisuje atribut pri izricanju genitivnoga značenja svojstva.

U posebnom se poglavlju govori o slaganju atributa i apozicije s imenicom u padežu kao o usklađivanju gramatičkih morfema koje može biti morfološki potpuno te morfološki nepotpuno ili izostalo. (Barić i dr. 1995:564–565).

3.1.3. Od hrvatskih je jezikoslovaca pojam atributa pri opisu uloge i značenja besprijedložnih i prijedložnih padežnih izraza često upotrebljavao Dragutin Raguž u *Praktičnoj hrvatskoj gramatici*. Međutim, Raguž ne odvaja sintaktičku razinu od semantičke te često među značenja stavlja atribut. S druge pak strane, određuje značenja priložnih oznaka, te nije rijetkost u opisu značenja prijedložnih izraza s kojim prijedlogom pronaći vrijeme, način i atribut. Potvrđuje to opis značenja i uporabe prijedložnoga akuzativa s prijedlozima *mimo* i *na*:

Prijedlog **mimo** slaže se, osim s genitivom, i s akuzativom. U suvremenom hrvatskom rjeđi je ipak s akuzativom nego s genitivom. Znači: (...)

• **način:**

Radio je mimo ostali svijet. — Ne možemo mimo redovnu proceduru.

• **atribut** (rijetko):

On je mimo ostali svijet / mimo ostale ljude. (Raguž 1997:141–142)

Prijedlog **na** znači dodir s nečim na površini ili na gornjoj strani (za konkretno) ili blizak dodir (za apstraktno).

S akuzativom znači: (...)

• vrijeme kao ciljane mjera [umjesto »ciljanu mjeru«] (...)⁶

• točno određeno vrijeme nekog događaja (...)

(...)

• **način:**

Vjetar puše na mahove. (...)

• **atribut:**

kuća na prodaju; kišobran na sklapanje; odrezak na lovački način; škampi na buzaru; trgovina na veliko; prodaja na malo (Raguž 1997:142–143).

Dok je u navedenu opisu sintaktička uloga (atributa) nadređena značenjima prijedložnih izraza (namjene i karakteristične pojedinosti) koja se i ne spominju, obratno je u opisu prijedloga *za*: prijedložnim se izrazima u ulozi nesročnoga atributa kakvi su *predmeti za ukras, stroj za pranje i vlak za Osijek* određuje samo značenje (namjene), a atributna se uloga ne razlikuje od ostalih uloga rečeničnih članova te se u istu skupinu (od-

⁶ Primjeri koje Raguž navodi ovdje se izostavljaju.

ređenu značenjski) stavlja primjerice i *pripremiti se za ispit*.

Suprotno značenju namjene, Raguž ne određuje značenje lokativnih izraza s prijedlogom *na* koji se upotrebljavaju uz imenicu, nego samo sintaktičku ulogu: kao atribute opisuje prijedložni izraz mjesnoga značenja *kuća na kraju sela*, i to u istoj skupini s atributima koji znače karakterističnu pojedinost (iako se naziv karakteristična pojedinost u Raguža ne upotrebljava): *čovjek na samrti*, *janjetina na ražnju*.

Osim navedenih, u *Praktičnoj hrvatskoj gramatici* atributom se nazivaju i instrumentalni izrazi s prijedlogom *s/sa* kakvi su *jaja sa šunkom*, *kava s mljekom*. Takvi se prijedložni instrumentalni izrazi nazivaju i »tzv. kvalitativnim instrumentalom«, iako se ne odnose na osobu, pa prema tomu ni na dio tijela ili kakvo značajno čovjekovo obilježje.

Kvalitativni se genitiv u Raguža naziva i opisni, a napominje se da je s obveznim atributom (*djevojka crnih očiju*, *kaput zelene boje*).

3.1.4. Marija Znika među rijetkim je hrvatskim jezikoslovcima koji spominju značenje karakteristične pojedinosti. Autorica doduše ne opisuje prijedložne i padežne izraze u kojima atribut nije obvezan, te nema objašnjenja značenja karakteristične pojedinosti, ali u besprijedložne padežne izraze s obveznim atributom stavlja genitiv kvalitete i instrumental karakteristične pojedinosti ili kvalitativni instrumental (kao u primjeru *čovjek sijedom bradom*), za koji napominje da je arhaičan.

3.1.5. Josip Silić i Ivo Pranjković u *Gramatici hrvatskoga jezika*, opisujući odredbene spojeve riječi, govore o sročnim i nesročnim atributima: i sročni se i nesročni atributi pojavljuju unutar odredbenih spojeva riječi, ali nesročni atributi nisu s glavnim tagmemom povezani odnosom sročnosti, nego odnosom upravljanja (rekcije) (2005:265).

Opisujući spojeve riječi po sastavu, J. Silić i I. Pranjković *kvalitativni genitiv* ili *genitiv svojstva* (uz vremenski) nazivaju obvezatnosloženim spojem riječi, a podvrstom kvalitativnoga genitiva smatraju *genitiv dobi*, govoreći da se kod takvoga genitiva, koji potvrđuju primjerima *muškarac srednjih godina* i *djeca ranoga uzrasta* »kvaliteta, svojstvo predmeta izriče vremenskim obilježjima.« (2005: 203).

O kvalitativnom se značenju u *Gramatici hrvatskoga jezika* govori i uz genitiv s prijedlogom *od*. Svi su navedeni primjeri (*ljudi od pera*, *čovjek od formata*, *momak od oka*) frazeologizirani, što potvrđuje i *Hrvatsko-njemački frazeološki rječnik* u redakciji Josipa Matešića, koji donosi 18 frazema s imenicom *čovjek* i genitivom s prijedlogom *od*: *čovjek od besjede / od budućnosti / od časti / od djela / od knjige* (Matešić 1988:61–62). Takav se genitiv u *Praktičnoj hrvatskoj gramatici* Dragutina Raguža svrstava među objasnidbeni (1997:129).

J. Silić i I. Pranjković, kao i D. Raguž, kvalitativnost ne vezuju uz

osobe te je izjednačuju s karakterističnom pojedinošću (koju ne spominju); govore o *kvalitativnom instrumentalu* te jednako opisuju sintagme kakve su *vrt s ružama* i *starac sa sijedom bradom* (Silić–Pranjkić 2005: 236–237).

3.2. Pogled unatrag – kvalitativni genitiv / genitiv svojstva/kakvoće u hrvatskim gramatikama

Da bi se moglo govoriti o nasljedovanju ili odmaku od tradicije nazivâ i opisâ spominjanih prijedložnih i besprijedložnih izraza, bit će uspoređene značajnije gramatike 19. stoljeća, i to počevši od Adolfa Vebera.

3.2.1. Veberova je *Skladnja ilirskoga jezika za niže gimnazije* iz 1859. godine najznačajnija sintaksa druge polovice 19. stoljeća. Kao i u većini budućih gramatika, pa i u suvremenima, u Vebera se govori o *značenju svojstva*, čije su podvrste *genitiv reda i načina*. Veber dodaje da je uz imenicu u genitivu koja izriče svojstvo redovito pridjev, i to neodređen. Pri tom ne razlikuje atributnu ulogu od priložne, ali dodaje da se način može izreći i imenicom bez pridjeva ako je uz imenicu načinski prilog (npr. *Ide rukuh naopako*, Veber 1859: 34).

3.2.2. *Genitiv svojstva*, koji naziva i *genitivus qualitatis*, krajem 19. stoljeća opisuju i Mirko Divković. Njegov se opis u dvoma izdanjima *Sintakse za školu* ponešto razlikuje. Iako u oba izdanja govori o dvjema osnovnim vrstama genitiva bez prijedloga, i to o pravom i ablativnom genitivu, u prvom izdanju (iz 1881.) kao jedno od značenja ablativnoga genitiva navodi i genitiv svojstva i neupravnoga objekta (»genitivus qualitatis; genitivus indirecti objecti«). U drugom pak izdanju, *Hrvatskoj sintaksi za školu* objavljenoj 1889. godine, Divković spomenuto značenje opisuje samostalno, odvojeno od neupravnoga objekta, a unutar skupine pravih genitivnih značenja.

Doduše, već se u prvom izdanju naslućuje njegova nesigurnost jer uz »genitiv⁷ svojstva i neupravnoga objekta« kaže da pripada širemu značenju ablativnoga genitiva »po svoj prilici« (Divković 1881:42).

Imenice kojima se potvrđuje genitiv svojstva u oba izdanja Divkovićeve *Sintakse* uza se imaju obveznu odredbu te su primjeri bliski onima koje će navoditi kasniji jezikoslovci oprimjerujući genitiv istoga imena (npr.: »Dodje momče crna oka, na konjicu laka skoka.«; »Blažene duše čovjek«, 1881:51).

Iako primjerima potvrđuje izricanje obilježja jedino živih bića (ljudi i životinja), Divković kaže da imenica u genitivu s atributom »pokazuje,

⁷ U prvom izdanju *Sintakse* Divković govori o »genitivu«, u drugom pak o genitivu.

kakvo je lice ili stvar tielom i u umu« (1889:50). U sljedećim izdanjima Divković razlikuje genitiv svojstva u atributnoj od onoga u predikatnoj ulozi te ističe oblik (vid) pridjeva u atributnoj ulozi – neodređeni (1917:201).

Među značenja pravoga genitiva stavlja i *genitiv poblize oznake* nazivajući ga i *genetivus explicativus ili descriptivus*. Iako bi se moglo pretpostaviti da taj genitiv odgovara »opisnom genitivu« suvremenih jezikoslovaca, Divkovićevo objašnjenje, kao i primjeri, potvrđuju da on ne razlikuje u potpunosti spomenuti genitiv od onoga koji znači pripadnost (»svojinu«):

Genetiv poblize oznake (genetivus explicativus ili descriptivus) § 130. dodaje obćenitomu imenu poblizu oznaku. Kadšto je teško razlučiti ovaj genitiv od genetiva svojine, jer se i mjesto njega nalazi posjedovni pridavnik; na pr. Ne dajte se u jaram robstva uhvatiti. U nestadak ljudi i Staniša sudi. (Divković 1881:45).

Opisujući instrumental s prijedlogom *s*, Divković kaže: »Instrumental s prijedlogom *s* pokazuje: (...) b) što je u čega« (1881:80). Primjeri koje navodi raznoliki su, a među njima su i oni koji izriču karakterističnu pojedinost, npr. *Izidje preda nj ovan sa zlatnom vunom*.⁸

3.2.3. Tomo Maretić u *Gramatici hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika* spominje *genitiv za izricanje oznake ili kvalitativni*, dodajući nužnost odredbe uz imenicu – »imenica u takvom genitivu nije sama, nego je združena s kojom pokretnom riječi« (1963:572).⁹

Značenje oznake Maretić spominje i u genitivu s prijedlogom *od* (primjeri kojima to značenje potvrđuje znače namjenu i uzrok¹⁰) te u instrumentalu, za koji kaže da »znači katkad oznaku« (u primjerima kao što su *koji je bio rodom Bugarin, kaluđer imenom Maksim*) (596).

3.2.4. *Genitiv svojstva ili kvalitativni* s obveznim atributom navodi i Josip Florschütz u *Gramatici hrvatskoga jezika* (1916:211) opisujući genitiv bez prijedloga, ali se značenje svojstva i kakvoće spominje i uz genitiv s prijedlogom *od* u frazeologiziranim sintagmama (*čovjek od riječi*).¹¹

⁸ U Veberovoj *Skladnji* ne opisuje se instrumental s prijedlogom *s* u značenju karakteristične pojedinosti nego načina. (1859:42).

⁹ Pokretnom riječu Maretić smatra pridjeve, brojeve i zamjenice, tj. riječi u atributnoj ulozi, čija se »pokretnost« očituje sročnošću – mogućnošću formalnoga usklađivanja roda, broja i padeža s imenicom u genitivu. Osim spomenutih vrsta riječi, Maretić u »pokretne« riječi stavlja i participe, čime potvrđuje njihovu onodobnu promjenjivost (1963:572).

¹⁰ »Moskovi su *od* boja junaci, jer ja imam šćercu *od* udaje, ovo nijesu rane od prebola.« (Maretić 1963:575).

¹¹ Takve prijedložne izraze kvalitativnima smatraju i Josip Silić i Ivo Pranjković u svojoj gramatici (2005:205), što je spomenuto u ovom tekstu.

Kako, međutim, osim svojstva i kakvoće, uz spomenuto značenje genitiva s prijedlogom *od* Florschütz navodi i značenje veličine i dobi, primjeri su raznoliki, ali svi potvrđuju genitiv u ulozi nesročnoga atributa (218).

3.2.5. Znakovito je da se isti primjer uzima za potvrdu istoga značenja (svojstva) u autora *Gramatike srpskohrvatskoga jezika* Ivana Brabeca, Mate Hraste i Sretena Živkovića, a uz opis genitiva s prijedlogom *od*: »Cijenimo čovjeka od riječi.«¹² Razlika je samo u razini na kojoj se navode primjeri; u Florschütza ona je sintagmatska, a u Brabeca, Hraste i Živkovića rečenična.

Trojica autora među značenjima genitiva bez prijedloga također opisuju kvalitativni genitiv, a nazivaju ga i genitivom kakvoće. Opisujući funkcije toga genitiva, uz atributnu i predikatnu, navode i priložnu: »Pošto sam postavio straže, mogu mirne duše leći.« (Brabec–Hraste–Živković 1968:223). Pri tom ne razlikuju kvalitativnost od prateće okolnosti.

3.2.6. O nužnosti uporabe atributa, i to neodređenoga oblika, uz genitiv koji izriče osobinu ili svojstvo, a naziva se i kvalitativnim genitivom, govori se i u *Jezičnom savjetniku s gramatikom*. Naglašuje se da treba izbjegavati uporabu određenoga oblika riječi u atributnoj ulozi koja stoji uz imenicu u genitivu, a takva je uporaba česta u »razgovornom jeziku gradskih ljudi«. (Pavešić (ur.) 1971:436). Spominje se i uporaba instrumentalna s prijedlogom *s* pri izricanju osobine ili svojstva – takav se instrumental smatra razgovornim¹³, kao i kod Brabeca, Hraste i Živkovića.

3.3. Nazivlje u radovima Milke Ivić i Miloša Kovačevića

3.3.1. O sročnim se i nesročnim atributima kao o kongruentnim i nekongruentnim raspravljalo u srpskom jezikoslovlju. Pisalo se i o kvalitativnom genitivu; Mihajlo Stevanović opisuje ga ne razlikujući atributnu od priložne uporabe, a kvalitativnim smatra i genitiv u frazemima *drage volje, mirne duše, zatvorenih očiju*.¹⁴

Odnos je kvalitativnoga genitiva i instrumentalna bio predmetom temeljitoga opisa u nekoliko radova srpske jezikoslovke Milke Ivić¹⁵, koja upotrebljava tri neistoznačna naziva: kvalitativni genitiv, kvalitativni

¹² »Prijedlogom *od* kazujemo: (...) 7. **Godine, svojstvo, veličinu** (...)« (Brabec–Hraste–Živković 1968:304).

¹³ Zbog toga se pri opisu instrumentalna s prijedlogom *s* ne spominje značenje karakteristične pojedinosti, nego samo društva i načina. (Pavešić (ur.) 1971:440).

¹⁴ Stevanović navodi sljedeće primjere: *Sve ćete drage volje uzeti u kuću, Ode na put na koji se ide zatvorenih očiju, Bih vam drage volje pomagao, Mogla bih ti mirne duše reći.* (1986:192).

¹⁵ Najznačajniji su radovi Milke Ivić 1954, 1955–56, 1983.

instrumental i instrumental karakteristične pojedinosti.

Milka Ivić u srpsko jezikoslovlje uvodi pojam karakteristične pojedinosti u monografiji o instrumentalu (1954), i to kako bi razlikovala karakterističnu pojedinost i kvalitativnost. Značenje se kvalitativnosti potvrđuje kao znatno uže od značenja karakteristične pojedinosti i u odnosu je na nj obilježeno.

Kvalitativni se genitiv rabi samo u pridjevnoj ulozi, dok se instrumental može upotrijebiti i u pridjevnoj i u priložnoj ulozi. Osim toga, instrumental ne mora biti praćen atributom kao odredbom da bi bio prihvatljiv. Instrumentalom koji ima pridjevnu ulogu izriče se stalna odredba i moguće ga je zamijeniti s (kvalitativnim) genitivom, dok se instrumentalom u priložnoj ulozi izriče privremena odredba.¹⁶ Osim toga, da bi se instrumental mogao zamijeniti genitivom, imenica mora biti atribuirana – samo je imenica s obveznom odredbom prihvatljiva u značenju kvalitativnoga genitiva.

O značenju se kvalitativnoga instrumentala može govoriti samo ako instrumentalni izraz s prijedlogom s izriče neodvojivi dio tijela ili kakvu unutarnju karakternu crtu – tada su genitiv i instrumental zamjenjivi, te se samo takav instrumental može nazvati kvalitativnim. Rabi li se instrumental u priložnoj ulozi, ili je pak u atributnoj ulozi, ali ne znači stalnu, nego povremenu odredbu, o njemu se ne može govoriti kao o kvalitativnom instrumentalu nego o instrumentalu karakteristične pojedinosti.

Dodajmo da je opisu Milke Ivić podudaran opis kvalitativnoga genitiva Kazimierza Feleszka (1995), a Feleszko i upućuje na rasprave Milke Ivić.

3.3.2. Uz Milku Ivić, nesročne je attribute (koje naziva nekongruentnima) u opsežnoj raspravi opisivao i Miloš Kovačević. Značenje karakteristične pojedinosti u njegovim se radovima shvaća znatno šire nego u

¹⁶ »Pored instrumentala, naime, javlja se i kvalitativni genitiv kao sredstvo kojim se obeležava semantička kategorija »karakteristične pojedinosti«. Kao prva razlika između upotrebe ova dva padeža (...) jeste činjenica da se instrumental upotrebljava u svima slučajevima, bez obzira kakav je pojam u pitanju, samo ako se radi o primerima koji po svojoj semantičkoj strukturi spadaju u kategoriju »karakteristične pojedinosti«. Kvalitativni se genitiv, međutim, javlja isključivo ako su pojmovi-organi u pitanju, mada i u takvim slučajevima sa izvesnom ogradom. Upotreba ovog padeža ograničava se upravo samo na one situacije u kojima se uz dati imenički pojam upotrebljava kakav pridev s atributskom funkcijom kojom se otkriva neka od osobina lica o kome je reč. U ostalim slučajevima, ma se radilo o pojmu-organu, ako bliža odredba nije pridev nego sintagma kojom se otkriva samo okolnost u kojoj se nalazi dati organ – kvalitativni se genitiv ne može upotrebiti (čovjek pognute glave, ali samo čovek s glavom na jastuku).« (Ivić 1954:204).

svih spomenutih jezikoslovaca; karakterističnu pojedinost Kovačević drži nadređenom drugim »podznačenjima«; npr. mjesta, vremena i namjene, ali i kvalitativnomu genitivu.

Raznolika značenja koja Raguž određuje samo sintaktičkom ulogom atributa prema Kovačeviću se mogu nazvati karakterističnom pojedinosti, značenjem koje se ostvaruje na različite načine: primjerice besprijedložnim genitivom s obveznom odredbom, ali i prijedložnim genitivnim, akuzativnim, lokativnim i instrumentalnim izrazima.

Prema tomu, kvalitativni je genitiv zamjenjiv s instrumentalom samo u onim rijetkim slučajevima kada se odredbom u jednakoj mjeri ističe cjelina i dio, kaže Milka Ivić, a u prilog uporabi kvalitativnoga genitiva (*genitiva kakvoće*) u odnosu na instrumental govore i autori *Gramatike hrvatskoga ili srpskog jezika* Ivan Brabec, Mate Hraste i Sreten Živković.

4. Zaključak

4.1. Kvalitativni se genitiv i instrumental karakteristične pojedinosti spominju i opisuju i u *Hrvatskom jezičnom savjetniku*, a razlikovanje je tih dvaju značenja sukladno opisu Milke Ivić. Ipak, postoje razlike: dok M. Ivić smatra da instrumental nije dobro upotrebljavati umjesto kvalitativnoga genitiva, autori *Savjetnika* opisuju mogućnost zamjene dvaju padežnih izraza ukoliko imenica označuje dio živoga (bića), ali napominju da je »kvalitativni genitiv odlika biranijeg stila.« (Barić i dr. 1999:254)

Spomenuti je opis u *Hrvatskom jezičnom savjetniku* prinos rijetkom razlikovanju kvalitativnosti i karakteristične pojedinosti u hrvatskom jezikoslovlju.

Dodajmo i da je u nekih suvremenih hrvatskih pisaca uporaba instrumentala u navedenom značenju česta, primjerice pri karakterizaciji likova u romanima Ivana Aralice:

Šala Šahin, sa svojim izduženim vratom i kaišima kože na nje-mu, s kljunastim nosom i ćelavom glavom koju brije češće nego treba, bijaše nalik na golišava vrapca koga su izbacili iz gnijezda pa jadnik zapomaže (I. Aralica, *Psi u trgovištu*, 141)

S vatrenim crnim očima, s izbočenim podbratkom energičnih ljudi, s kukastim nosom iznad dugih brkova i s bradom što se račva u dva prama, s tankim usnama što odaju naslijeđenu okrutnost, nalikovao je na kopca kome Rokselana dolazi na večeru za večeru. (I. Aralica, *Psi u trgovištu*, 152/153)

Takav se, kvalitativni instrumental, nalazi i u drugih suvremenih hrvatskih pisaca i ne može se smatrati slučajnošću. Naprotiv, može se pretpostaviti da se njime želi postići osobita ekspresivnost.

Iako mnogi hrvatski jezikoslovci izjednačuju kvalitativnost i karakte-

rističnu pojedinost, spominjani opisi pokazuju razlike između tih dvaju značenja. Stoga se čini potrebnim i u hrvatskim gramatikama kvalitativnost vezati uz genitiv s obveznom odredbom pri izricanju značenja dijelova tijela te uz instrumental kojim se, kao i genitivom, izriče stalna odredba (neodvojivi dio tijela ili unutarnja crta). Takav je instrumental i zamjenjiv genitivom. Ostala se pak instrumentalna značenja koja se nerijetko nazivaju kvalitativnima razlikuju od spomenutoga te ih treba drukčije i imenovati – značenjem karakteristične pojedinosti, *istaknutoga obilježja* ili slično.

4.2. Treba spomenuti još uporabu naziva *kvalitativ*, podudarnu u ruskom jezikoslovlju i u opisu nedimenzionalnih prijedložnih značenja Ive Pranjkovića. Ruska jezikoslovka G. A. Zolotova u *Sintaksičeskom slovaru* kao genitivno značenje opisuje kvalitativ ne razlikujući sintagmu s imenicom u genitivu koja znači osobu od sintagme s imenicom u istom padežu koja znači predmet.¹⁷ I. Pranjković također ne smatra »osobnost« značajnom za opis kvalitativa, ali predmet njegova opisa u *Drugoj hrvatskoj skladnji* samo su prijedložni izrazi, koji ne uključuju kvalitativni genitiv.¹⁸

4.3. Na kraju, treba reći da su najčešće spominjani nazivi *genitiv svojstva* i *kvalitativni genitiv* tradicijski utemeljeni. Genitiv svojstva spomenut je i opisan već u prvoj gramatici uspoređenoj u ovom radu, Veberovoj *Skladnji*, a u većini se kasnijih gramatika izjednačuje s kvalitativnim genitivom (u nekih jezikoslovaca nazvanim i *genitivus qualitatis*).

Literatura i izvori

- Anić, Vladimir. 1977. Prijedložno–padežne sintagme s pridjevskim značenjem. *Jezik XXV*(1977/78):1, listopad 1977, 13–18; 2, prosinac 1977, 54–62.
- Aralica, Ivan. 2004. *Psi u trgovištu*. Zagreb : Večernji list.
- Babić, Stjepan, Dalibor Brozović, Milan Moguš, Slavko Pavešić, Ivo Škarić, Stjepko Težak. 1991. *Povijesni pregled, glasovi i oblici hrvatskoga književnog jezika*. Zagreb : Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti i Globus.
- Barić, Eugenija, Lana Hudeček, Nebojša Koharović, Mijo Lončarić, Marko Lukenda, Mile Mamić, Milica Mihaljević, Ljiljana Šarić,

¹⁷ Zolotova 1988:32, Pranjković 2001:27.

¹⁸ Značenjska se podjela prijedložnoga kvalitativa u radu I. Pranjkovića *Nedimenzionalni prijedlozi* (objavljenu u knjizi *Druga hrvatska skladnja*) razlikuje od svih spomenutih jer autor izdvaja *socijativno-kvalitativni*, *negativni* ili *ekskluzivni* (s prijedlogom *bez*) te *gradivni* ili *materijalni kvalitativ*.

- Vanja Švačko, Luka Vukojević, Vesna Zečević, Mateo Žagar. 1999. *Hrvatski jezični savjetnik*. Zagreb : Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje; Pergamena; Školske novine.
- Barić, Eugenija, Mijo Lončarić, Dragica Malić, Slavko Pavešić, Mirko Peti, Vesna Zečević, Marija Znika. 1995. *Hrvatska gramatika*. Zagreb : Školska knjiga.
- Brabec, Ivan, Mate Hraste, Sreten Živković. 1968. *Gramatika hrvatsko-srpskoga jezika*. (8. izdanje.) Zagreb.
- Divković, Mirko. 1881. *Sintaksa za školu. Hrvatske gramatike, II. dio*. Zagreb : Naklada sveučilišne knjižare Franje Župana.
- Divković, Mirko. 1889. *Hrvatska sintaksa za školu*. (2. izdanje.) Zagreb : Tisak Dioničke tiskare.
- Divković, Mirko. 1917. *Oblici i sintaksa hrvatskoga jezika za srednje škole*. (12. izdanje.) Zagreb : Tisak Kraljevske zemaljske tiskare.
- Feleško, K. [Kazimierz Feleszko] 1995. *Značenja i sintaksa srpskohrvatskog genitiva*. Preveo G. Jovanović. Novi Sad, Beograd : Matica srpska, Vukova zadužbina i Orfelin. [Prijevod djela Kazimierz Feleszko, *Skladnia genetiwu i wyrażen przyimkowych z genitiwem w języku serbsko-chorwackim*. Wrocław, Warszawa, Kraków 1970.]
- Florschütz, Josip. 1916. *Gramatika hrvatskoga jezika za ženski licej, preparandije i više pučke škole*. Zagreb : Trošak i naklada Kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade. [Pretisak: Zagreb : Ex libris, 2002.]
- Gortan-Premk, Darinka. 1971. *Akuzativne sintagme bez predloga u srpskohrvatskom jeziku*. Beograd : Institut za srpskohrvatski jezik.
- Ivić, Milka. 1954. *Značenja srpskohrvatskog instrumentala i njihov razvoj. (Sintaksičko-semantička studija)*, Beograd : Srpska akademija nauka.
- Ivić, Milka. 1955/56. Odnos između kvalitativnog genitiva i kvalitativnog instrumentala. *Naš jezik*, VII:7–10, 260–269.
- Ivić, Milka. 1983. *Lingvistički ogledi*. Beograd : Prosveta.
- Katičić, Radoslav. 1986. *Sintaksa hrvatskoga književnog jezika, Nacrt za gramatiku*. Zagreb : Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti i Globus.
- Kovačević, Miloš. 1983. Nekoliko značenja padežnih atributa. *Jezik*, 30: 3, 86–90; 4, 107–111.
- Kovačević, Miloš. 1987. Semantički tipovi nekongruentnih atributa srpskohrvatskog jezika. U knj. *Jugoslovenski seminar za strane slaviste 37*. Novi Sad : Filozofski fakultet u Novom Sadu, Institut za južno-slovenske jezike.
- Mrazović, Pavica, Zora Vukadinović. 1990. *Gramatika srpskohrvatskog jezika za strance*, Sremski Karlovci i Novi Sad.
- Maretić, Tomo. 1963. *Gramatika hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika*. Treće izdanje. Zagreb : Matica hrvatska.
- Matešić, Josip (red.). 1988. *Hrvatsko-njemački frazeološki rječnik*. Zagreb : Nakladni zavod Matice hrvatske; München : Verlag Otto Sagner.
- Menac, Antica, Željka Fink-Arsovski, Radovan Venturin. 2003. *Hrvat-*

- ski frazeološki rječnik*. Zagreb : Naklada Ljevak.
- Mrazović, Pavica, Zora Vukadinović. 1990. *Gramatika srpskohrvatskog jezika za strance*.
- Pavešić, Slavko (ur.) 1971. *Jezični savjetnik s gramatikom*. Zagreb : Matica hrvatska.
- Popović, Ljubomir. 1966. Predložki izrazi u savremenom srpskohrvatskom jeziku. *Naš jezik* (n.s.), XV:3–4, 195–220.
- Pranjeković, Ivo. 2001. *Druga hrvatska skladnja. Sintaktičke rasprave*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada. 179 str.
- Radovanović, Milorad. 1990. *Spisi iz sintakse i semantike*. Sremski Karlovci i Novi Sad.
- Raguž, Dragutin. 1997. *Praktična hrvatska gramatika*. Zagreb : Medicinska naklada.
- Silić, Josip. 1984. *Od rečenice do teksta (teoretsko-metodološke pretpostavke nadrečeničnog jedinstva)*. Zagreb : Sveučilišna naklada Liber.
- Silić, Josip. 1996. Administrativni stil hrvatskoga standardnog jezika. *Kolo* 1996:4, 349–358.
- Silić, Josip. 1997. Znanstveni stil hrvatskoga standardnog jezika. *Kolo* 1997:2, 397–415.
- Silić, Josip. 1997. Novinarski stil hrvatskoga standardnog jezika. *Kolo* 1997:3, 495–513.
- Silić, Josip, Ivo Pranjković. 2005. *Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta*. Zagreb : Školska knjiga.
- Stevanović, Mihajlo. 1957. *Gramatika srpskohrvatskog jezika za više razrede gimnazije*. Treće izdanje. Beograd : Nolit.
- Stevanović, Mihajlo. 1986. *Savremeni srpskohrvatski jezik (gramatički sistemi i književnojezička norma) II. Sintaksa*. Četvrto izdanje. Beograd : Naučna knjiga.
- Šarić, Ljiljana. 1998. Metaforična značenja prostornih prijedloga. *Riječ* (Rijeka) 4:1, 77–83.
- Šarić, Ljiljana. 1999. Gramatikalizacija i sekundarni prijedlozi. *Riječ* (Rijeka) 5, 81–95.
- Švačko, Vanja. 1993. Funkcija i status prijedložnih izraza. *Rasprave Zavoda za hrvatski jezik* 19, 353–361.
- Težak, Stjepko, Stjepan Babić. 1992. *Gramatika hrvatskoga jezika, priručnik za osnovno jezično obrazovanje*. Sedmo izdanje. Zagreb : Školska knjiga.
- Weber (Weber), Adolfo. 1859. *Skladnja ilirskoga jezika za niže gimnazije*. Beč.
- Velčić, Mirna. 1987. *Uvod u lingvistiku teksta*. Zagreb : Školska knjiga.
- Zolotova, Galina Aleksandrovna. 1988. *Sintaksičeskij slovar', Repertuar elementarnyh edinic ruskogo sintaksisa*. Moskva.
- Znika, Marija. 1987. Jedan pogled na »sročne« i »nesročne« attribute. *Rasprave Zavoda za jezik* 13, 191–201.
- Znika, Marija. 1988. *Odnos atribucije i predikacije*. Zagreb : Hrvatsko filološko društvo.

Attributes and their meanings

Summary

In this paper, the author discusses the use of the terms syntagm, prepositional expression and prepositional phrase, as well as the qualitative genitive case, its meaning and its relation to the meaning and the name of characteristic detail connected with the genitive and instrumental cases, but also with other prepositional case expressions.

Ključne riječi: sintagma, atribut, prijedložni izrazi, kvalitativni genitiv, hrvatski jezik

Key words: syntagm, attribute, prepositional phrase, qualitative genitive, Croatian

